

Cena 25 gr.

POLSKA JUTRZEJSZA

ORGAN

PRZEMYSŁU, HANDLU I RZEMIOSŁA

Nr. 14.

KATOWICE — 30 maj 1932 — WARSZAWA.

Rok V

ZWIEDZAJCIE III. TARGI KATOWICKIE

Inż. arch. Szymon Syrkus.

Nowe materiały budowlane i bezrobocie.

Rozważane jest konkretne zagadnienie: w bieżącym sezonie ma być zużyty na budownictwo pewien kapitał w postaci już egzystujących płynnych środków rządowych i prywatnych oraz w postaci oszczędności społeczeństwa, które drogą wysiłków organizacyjnych skierowane być mogą na inwestycje budowlane.

O ile zmobilizowane w ten sposób sumy rozprawdzone będą do **wszystkich zainteresowanych w budownictwie czynników**, to znaczy do przemysłu budowlanego, do przedsiębiorstw, do architektów i robotników, **zmniejszą one powszechnie bezrobocie.**

Jeżeli budownictwo najbliższej Przyszłości stałoby się rezultatem współpracy zainteresowanych czynników, to przy ograniczonej ilości metrów sześciennych budowli wysuwa się automatycznie na plan pierwszy **podniesienie jakości każdego metra sześciennego.**

Dzisiejsza technika krajów uprzemysłowionych nastawia się na zdecydowane wyodrębnienie funkcji nośnych i funkcji termiczno - oświetleniowych budynku, to znaczy na produkcję szkieletów drewnianych, żelbetowych, żelaznych oraz na wytwarzanie materiałów wypełniających.

Polska wraz z Górnym Śląskiem stała się krajem uprzemysłowionym — posiada kopalnie rud i węgla, huty, cementownie i inne fabryki. Polska technika budowlana nastawia się więc również w kierunku budownictwa szkieletowego. Możemy — a zatem musimy produkować materiały o wyższym stopniu obróbki, które, zastosowane w budownictwie stwarzają wysokowartościowy metraż budynku, decydując o podniesieniu jego jakości. Byłoby błędem iść przeciw naturalnej linii rozwojowej i z powodu anemii koniunkturalnej i dezorganizacji niszczyć istniejący aparat wytwórczy.

Mimo nasycenia rynku „półproduktami“ jak: cegła pełna, drzewo, wapno, cement, właśnie w okresie depresji ostatnich lat zaczęły sobie w budownictwie wywalczać miejsce produkty, stanowiące wyższy stopień obróbki surowca: owe materiały nowe czyli zastępcze.

ZELAZO W BUDOWNICTWIE.

Stanowią one wykładnik różniczkowania funkcji nośnych i termicznych — innymi słowy wykładnik budownictwa szkieletowego. Egzystencja ich jest dla mnie dowodem nastawienia techniki w kierunku produkowania metrażu budowlanego o wyższej jakości.

Zjawisko to występuje w różnych branżach. Jeżeli mówi się o szkieletach, nasuwa się przede wszystkim na myśl **stal budowlana**. Wymienie dane, dotyczące żelaza, zużycie tego w ostatnich latach do budowy szkieletowych, pomijając żelazo, w inny sposób zastosowane w budownictwie. W latach 1930 do 1932 r. mimo nikłego ogólnego ruchu budowlanego zużyto w Katowicach przy budowie domów wysokich 942 tony konstrukcji żelaznej, w Warsza-

wie przy budowie Gmachu Centralnego Telefonu i Telegrafu 2080 ton na wielką skalę zakrojone jest też zużycie żelaza w gmachu Tow. Prudential.

Cyfry, dotyczące zużycia żelaza dla szkieletów w niskich domach mieszkaniowych są znacznie skromniejsze. Ale z przedmiarów niebudującej się jeszcze niestety kolonii Warsz. Spółdzielni Mieszkaniowej na Rakowie, z **praktyki budowy przez miasto Siemianowice dziewięć**

nastu jednopiętrowych ośmiorodzinnych domków robotniczych i z doświadczenia przy budowie małych domów pod Warszawą, okazuje się, że prócz niezmiernie ważnych zalet swobody planowania, jaką daje w łącznym systemie szkieletowym, **wytrzymuje on całkowicie konkurencję budownictwa centralnego.** W niektórych wypadkach kalkulował się nawet taniej, niż budowla z cegły pełnej — np. 1 metr sześć. domów robotniczych w Siemianowicach, według danych arch. Dietz d'Arna, wraz z instalacją wodociagową, gazową, elektryczną i kanalizacyjną wypadł 39 złotych 66 groszy.

W tych wszystkich wypadkach zamiast półproduktu, żelaza walcowanego, stosowano produkt gotowy — **zmontowany szkielet, zatrudniając większą ilość rąk roboczych.** Koszt żelaza w budynku ceglano-żelaznym wynosił 6 — 7 proc. kosztów ogólnych, zaś w budynku szkieletowym podniósł się do 12 — 15 proc. kosztów ogólnych.

W. J.

BUDOWNICTWO SZKIELETOWE A PRZEMYSŁ CERAMICZNY.

Przemysł cementowy zorientował się, że zbyt półproduktu - cementu spada za **Ostro** — w stosunku do produkcji z r. 1928, która wynosiła 1.000.000 tonn, spadł on w r. 1931 do 500.000 tonn.

Cheąc tedy znaleźć zatrudnienie rozszerzył swoją ekspansję na produkty wyższego stopnia obróbki — **betony lekkie.**

Przedtem koszt cementu w budynku wynosił ok. 3 proc. kosztów ogólnych, przy użyciu cementu na wypełnienia, np. na celolit wzrósł do 12 proc. kosztów ogólnych i wyżej.

W okresie całkowitej stagnacji budowlanej, bo w zeszłym miesiącu, grupa cementowni rozpoczęła produkcję nowego lekkiego betonu, di-mabetonu oprócz znanego już dawniej celolitu.

Zatrudnienie cementowni wzrastać będzie wraz z utrzymaniem wzgl. rozszerzeniem produkcji materiałów wyższego stopnia obróbki,

Rozdrobnienie i słaba organizacja przemysłu ceramicznego sprawia, że kryzys najsilniej się na nim odbija. **Zdawaćby się mogło, że budownictwo szkieletowe pogłębia jeszcze depresję przemysłu ceramicznego.** Jednakże pogląd ten jest mylny. Żaden z dotychczasowych stosowanych materiałów wypełniających — czy to o podstawie cementowej czy drzewnej, czy też z trzciny czy słomy nie może samoistnie

RATUNEK JEST

BALSAM NA WŁOSY MAG. FARM. PAŹDZIERSKIEGO.

„Mag“ Nr. 1. radykalnie usuwa łupież i zapobiega wypadaniu włosów, cena złotych 5.

„Mag“ Nr. 2. (nie farba) stopniowo przywraca siwym włosom pierwotny kolor, cena zł. 3, do nabycia wszędzie.

Wystawiam na Targach Katowickich stoisko 78. „Pharmachemia“, Fabryka Wyrobów Kosmetycznych.

III. Targi Katowickie — stoisko 28. Hala I.

SZTUKA KOŚCIELNA

Firma F. Kopaczyński i S-ka — Kraków, ul. Bracka 2.

przyjmuje wszelkie zlecenia w dziedzinie kościelnictwa.

FIRANKI, STORY, NOWOCZESNE DEKORACJE DO OKIEN,

BROKAKATY, OBICIA MEBLOWE, DYWANY I CHODNIKI

poleca w najlepszych gatunkach

S. MENCZEL

KATOWICE, rynek 2 (róg Mickiewicza 1)

Zanim cokolwiek z naszej branży kupicie na Targach Katowickich oglądajcie nasze wystawy i bogato zaopatrzone składy.

Kapelusz i ubranie nie upiększą Panią oraz córkę Twoją jak

KREM — MYDŁO „HALINA“

Odmładza usuwa zmarszczki i wszelkie defekty cery, piegi, wagnery żółte i czerwone plamy.

Do nabycia wszędzie.

Do nabycia wszędzie.

O skuteczności zechce każdy się przekonać na Targach Katowickich stoisko 78. „Pharmachemia“.

W każdym domu, w każdej szkole — świetna włóczka: Trójkąt w Kole

Nowe materiały budowlane i bezrobocie.

ciąg dalszy.

służyć jako wypełnienie ściany zewnętrznej budynku i występuje łącznie z pustakami ceglano-cementowymi. Idzie tu o to, że cały przemysł ceramiczny, w ślad za cegielniami zachodnich pańc Polski, które zwiększyły zbyt pustaków w stosunku do zbytu cegły pełnej, wzbogacić musi swój zakres produkcji o lekkie i duże, na dające się do montażu i konstrukcyjnie zróżnicowane płyty pustakowe.

Przy racjonalnym nastawieniu przemysłu ceramicznego znajdzie on za pośrednictwem budownictwa szkieletowego nowe pole ekspansji, tak, jak je znalazł przemysł hutniczy, cementowy, drzewny i szklarski — oraz nowe środki zwalczania bezrobocia, wypływające z podniesienia technicznej jakości budynku.

BUDOWNICTWO DREWNIANE ANACHRONIZMEM.

Nie należy jednak mieszać kwestji najszybszego zaspokojenia głodu mieszkaniowego z kwestją bezrobocia. Jeżeli przy prymitywnym, tj. niezróżniczowanym budownictwie ceglano-cementowym zbyt słabe zainteresowanie innych przemysłów nie występuje może jaskrawo, to przy zaspokojeniu głodu mieszkaniowego przez budowę domów drewnianych udział innych przemysłów zbliżyłby się do zera. Kwestja bezdomności mogłaby być wprawdzie pokryta niemal zupełnie zapasami drzewa w lasach państwowych i prywatnych, ale tak prymitywne załatwienie tej sprawy sparaliżowałoby inne przemysły i uwielokrotniłoby bezrobocie.

Pomijając już rażąca niewspółmierność techniczną, socjalną i higieniczną takiego rozwiązania kwestji budowlanej z punktu widzenia interesów konsumenta — inne przemyśle nie mogą dopuścić do wyrugowania ich z budownictwa. Budownictwo bowiem nigdy, a tembardziej w okresie kryzysu nie może być traktowane jako zbiór konkurujących ze sobą branż. Jest to obecnie organizm, którego każdy człon ma swoją funkcję do spełnienia. Zarówno hipertrofia jak i zanik któregoś z organów równa się chorobie, a nawet obumarciu całego organizmu.

Na początku niniejszego referatu wyszedłem z założenia, że wszystkie związane z budownictwem przemysły otrzymać mają przydział w preliminarzowej na najbliższy okres pracy, która powinna być zresztą częścią planu długoletniego.

Przemysł drewniany, oprócz „normalnego” zainteresowania w budownictwie w postaci zbytu drzewa mniej lub więcej obróbnego, ma swoje miejsce w nowych sfunkejonalizowanych sposobach budowania. Wytwarza on bowiem analogicznie do przemysłu żelaznego i cementowego zarówno materiał szkieletowy: drzewo budowlane, jak i materiały wypełniające: masenit, dyktę i jej pochodne, heraklit itp. Produkcja dykt klejonych w Polsce, materiału (par excell.) eksportowego, wyniosła w r. 1931 — 22.000.000 zł., tj. 35 proc. produkcji z r. 1928. Spadek o wiele mniejszy, niż w innych przemysłach w tym samym czasie. Co się tyczy heraklitu, to w r. 1930 i 1931 sprowadzono do Polski 90.000 m. kwadratowych rocznie.

Fakt, że materiał zagraniczny i to produkt przeróbki odpadków drzewa, znalazł w Polsce popyt nawet w okresie stagnacji, dowodzi, że również przemysł drzewny nie może unikać drogi uszlachetnienia swej produkcji, którą tak pewnie kroczy przemysł cementowy, a w zakresie przemysłu drzewnego — branża dyktowa. Możemy produkować z naszego drzewa i przy pomocy naszych rąk roboczych herak-

lit, masenit, płyty Enso, Doncona, lignolit, tentest, tropla, varjag i wiele, wiele innych. W tym roku podobno w Leningradzie powstaje pięć nowych fabryk materiałów wyprodukowanych.

Im większe uprzemysłowienie branży drzewnej, tem większy zakres pracy zarówno dla sił wykwalifikowanych jak i niewykwalifikowanych.

Byłoby jednak utępią przypuszczać, że rozwój budownictwa szkieletowego od razu przekreśli głęboko zakorzoną tradycję budownictwa drewnianego i ceglano-cementowego. W okresie przejściowym od rękodzielniczych do zmechanizowanych metod budownictwa oba systemy funkcjonować będą równolegle: nienaturalne forsowanie jednego z nich odbiłoby się ujemnie na ruchu budowlanym.

POWSZECHNE BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE — IMPERATYWEM GOSPODARCZYM.

Stawiany przez społeczeństwo i pomoc rządowa nie mogą być ryzykownie lokowane w złudnych nadziejach załatwienia kwestji głodu mieszkaniowego i bezrobocia wyłącznie przez budownictwo ceglano-cementowe i jeszcze bardziej anachronicznie budownictwo drewniane w którym pieniądz odhływa zbyt bez pośrednią jak na okres kryzysu drogiego.

Im wyższy stopień obróbki materiałów — tem więcej rąk i głów roboczych znajdzie pracę. Przy przetwarzaniu zwykłego żelaza na

lekkie konstrukcje żelazne, cementu na lekkie betony, gliny na lekkie pustaki, drzewa na heraklit, dyktę celulozową — budownictwo ogarnia całokształt życia gospodarczego. — Staje się ono istotnie KLUCZOWYM CZYNNIKIEM EKONOMICZNYM.

Każda złotówka, zainwestowana w budownictwie wyższego stopnia uprzemysłowienia rozprasza się pomiędzy szerokie kręgi zainteresowanych. Jednocześnie zaś uprzemysłowione budownictwo ma na celu potaniecie, a nie, jak to mylnie przypuszczają podniesienie ceny mieszkań. Budować nowymi metodami to nie znaczy budować luksusowo. Budownictwo o wysokiej jakości technicznej może być skromniejsze od prymitywnego budownictwa tradycyjnego. Często jest ono nawet tańsze od budownictwa drewnianego, gdyż np. darmo otrzymana szlaka, produkt odpadowy, kalkuluje się taniej od najtańszego drzewa.

W jednym z budowanych obecnie przemysłowych budynków, gdzie zastosowałem nowe konstrukcje i dużą ilość różnorodnych nowych materiałów w takim wyliczeniu, że ilość pozycji kosztorysowych niemal się dwukrotnie podniosła, kalkulacja dla tego rodzaju budynku (sanatorium), mimo zwiększonego transportu wytrzymała konkurencję cegły pełnej produkowanej w cegielni obok placu budowy.

Im większy zresztą szczebel uprzemysłowienia i zmechanizowa-

nia budownictwa, tem większy zakres działania przedsiębiorców budowlanych, jako ORGANIZATORÓW na placu budowy.

Architekci, jako fachowcy, reprezentujący prócz własnego interesu, interes konsumentów, nie mogą dopuścić do popierania zacofanych metod — do zniszczenia pełnego aparatu wytwórczości budowlanej, równającego się rozbrojeniu technicznemu, tj. zaniechaniu i przekreśleniu tak osiągniętych, jak możliwych do osiągnięcia rezultatów społecznych, technicznych i higienicznych.

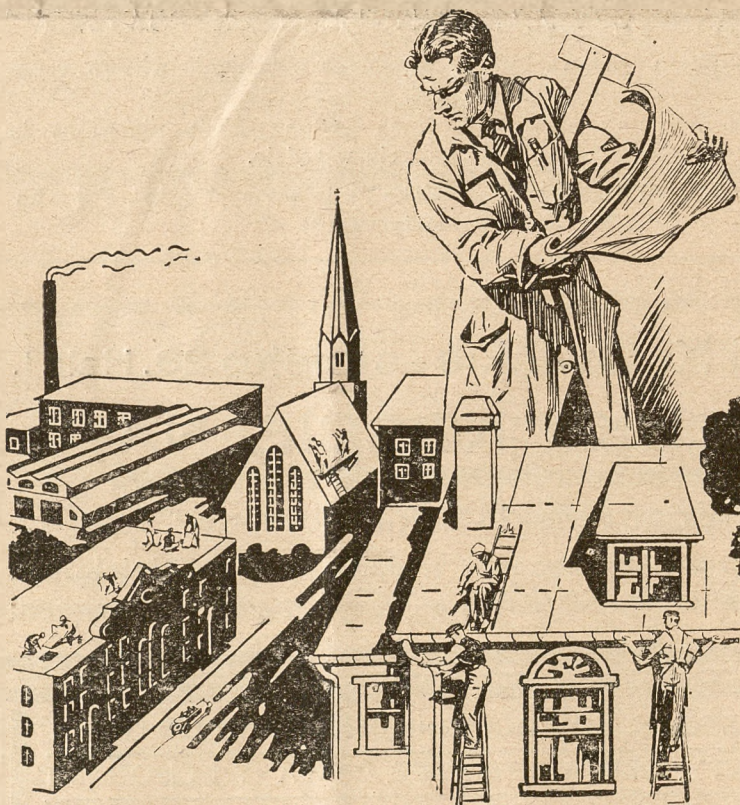
Bezrobocie branży budowlanej, oraz związane z nim bezrobocie architektów, techników, robotników, nie może być rozwiązane li tylko planem doraźnym.

W myśl wniosków S. A. P. w Warszawie na Zjazd Delegatów Stow. Arch. Polskich domagamy się od Państwa uruchomienia akcji budowlanej, a w szczególności przystąpienia do opracowywania programu technicznego, zarówno doraźnego, jak i dalszego, ażeby wszelkie poczynania budowlane nie były przypadkowe, ale ujęte w łożysko powziętego zgóry planu, wynikającego ze zorganizowanej i świadomej swych celów woli Państwa. — Wtedy myśl o uszlachetnieniu produkcji budowlanej, o podniesieniu jakości m. szcze., którego konieczność starałem się udowodnić w ciągu moich wywodów, okaże się jednym z ogniw zarówno w planie doraźnym, jak i programie ogólnym akcji budowlanej.

Sumienny Budowniczy

poleca swoim klientom tylko najodpowiedniejszy materiał do krycia dachów

Materiał ten ma być:
WYTRZYMAŁY, ABSOLUTNIE SZCZELNY, O ESTETYCZNYM WYGŁADZIE, ŁATWY DO LUTOWANIA, WYMIANY I REPERACJI.

Maetriałem tym jest tylko
CZYSTA BLACHA CYNKOWA, WALCOWANA Z CZYSZEGO CYNKU produkowanego w krajowych hutach.

Wszelkich informacj udziela bezpłatnie:

Biuo Rozdzielcze Zjednoczonych
Polskich Walcowni Blachy Cynkowej w Katowicach.

Telefony: 12-61 i 7-73.

Ceny materiałów budowlanych.

W porównaniu z 1929 r. spadek cen materiałów budowlanych wynosi obecnie: dla cegły 40 do 50 proc., dla drzewa 50 proc., dla marmurów materiałów kamiennych, granitowych i piaskowych 10 do 25 proc.

W artykułach skartelizowanych zmniejszeniu uległy bądź to ceny cennikowe, jak w żelazie, bądź też zwiększone zostały znacznie rabaty.

W rezultacie nie ulega wątpliwości, że ceny artykułów budowlanych osiągnęły obecnie poziom tak niski, że chwila obecna jest najwłaściwsza do budownictwa, które nigdy nie kalkulowało się tak tanio.

Pospiech jest wskazany tembardziej, że we wszystkich przemysłach

związanych z budownictwem, zapasy się niewielkie. Np. w cegielnictwie są one niższe o przeszło 50 proc. niż w r. 1929, podobnie zapasy materiałów drzewnych uległy też poważnemu zmniejszeniu i wykazują tendencję niżkową.

Dyskusje budowlane wśród rzemiosła.

W izbie rzemieślniczej warszawskiej odbyło się zebranie przy licznych współudziale przedstawicieli zawodów budowlanych w sprawie akcji budowlanej w związku z bezrobociem.

Przewodniczył obradom Prezes Izby Antoni Meneel.

Podstarszy cechu murarzy p. Stanisław Feliks Cretti w referacie

swoim przedstawił szereg zagadnień i poczynił, zmierzających do zmniejszenia bezrobocia przez wzmoczenie lub pobudzenie ruchu budowlanego na ziemiach Rzeczypospolitej. Po udzieleniu informacji ośnośnie uchwał komisji budowlanej przy Naczelnym Komitecie do spraw bezrobocia i ustaleniu opinii zebranych jako materiału do pracy Izby stołecznej rzemieślniczej w akcji budowlanej — postanowiono na wniosek referenta powołać specjalną komisję celem przygotowania stosowanych wniosków.

Do komisji zostali powołani: starszy cechu murarzy Stef. Demaradzki, podstarszy St. Feliks Cretti oraz pp. Głocer, Grabowski, Jan Kręcki, Lejman i Lubicki.

Polska drewniana, murowana, cementowa czy stalowa?

Na marginesie polityki budowlanej i kwestii bezrobocia.

Ostatnio wobec rosnącego stale bezrobocia rzucono myśl jego złagodzenia drogą celowej polityki budowlanej. Nowełny Komitet do Spraw Bezrobocia przy Prezesie Rady Ministrów zajmuje się tą kwestią przygotowując odpowiednie wnioski dla Rządu. Potrzeba zrewidowania w tej sprawie zapatrywania tembardziej się wysuwa wobec pojawiającej się tendencji realizacji na szerszą skalę i to nawet w miastach budownictwa drewnianego do czego pozyskano również poparcie niektórych władz państwowych i instytucji finansujących budownictwo. Nie wiadomo komu należy zawdzięczać tę ideę, można jednak stwierdzić z całym spokojem, że jest ona, o ile chodzi o Polskę, przynajmniej o tych kilka wieków spóźniona, które upłynęły od śmierci Kaimierza Wielkiego. Na zachodzie buduje się jeszcze, czasami z drzewa, domki weekendowe lub altanki w podmiejskich ogródkach szreberowskich, a w Polsce miałyby one uzyskać prawo obywatelstwa nawet w miastach. Coś tu nie jest w porządku!

Krzysztof obecnie moment do podjęcia na większą skalę budownictwa mieszkaniowego i do równomiernego złagodzenia rosnącego ciągle bezrobocia w zasadniczych przemysłach pracujących dla budownictwa zostałyby dzięki pomysłowi budowania domów drewnianych zupełnie zaprzepaszczone. — Polska posiadająca obecnie silnie rozwinięty przemysł ceramiczny, cementowy, jak również z chwilą przyłączenia Górnego Śląska, żelazny, zamierza taki projekt realizować w chwili, gdy na zachodzie, właśnie w czasie panującego kryzysu, rozpoczęto w ostatnich latach budować całe osiedla domów i domków seryjnych oparte o współczesne zdobycze nowej techniki budowlanej budownictwa szkieletowego, w którym funkcje dźwigania pełni szkielet żelazny, a wypełnia cegła pustka, lekkie betony itp. materiały zastrępeze.

Lasy państwowe oraz przemysł drzewny znajdują i tak swój naturalny zbyt w urządzeniach wewnętrznego wyposazania budynków jak podłogi, drzwi, okna itp., a kryzys bezrobocia nie dotknął je w tak silnym stopniu jak inne główne przemysły pracujące dla budownictwa, w szczególności: cegielnie, cementownie i huty, w których coraz więcej gaśnie kominów, a wzrastająca ilość bezrobotnych kołaczy po zasiłki do rządu. Jeśli tedy planowana akcja ożywienia ruchu budowlanego ma być podjęta pod kątem zmniejszenia bezrobocia i złagodzenia panującej wśród mas robotniczych nędzy to nie może być chyba dwóch zdań co do tego że jedynie współczesne budownictwo

przy użyciu materiałów o wyższym stopniu obróbki jak: lekkie betony (celolit, dimabeton), cegła pustka i szkiele żelazny może dać naprawdę korzystne i maksymalne rezultaty w tym kierunku. Polska nie może się cofnąć całkiem wstecz pod względem techniki budowlanej i kultury mieszkaniowej zamiast realizować u siebie współ-

dobycze budownictwa, do której go już dojrzała zarówno przez posiadanie odpowiednio wykształconych sił technicznych, jak również przemysłów, które również u nas dostosowują swoje możliwości produkcyjne do zmienionych warunków ekonomicznych i związanej z tem nową techniką budowlanej.

Ożywienie budowlane pod znakiem zapytania.

Stan zatrudnienia i obrót głównych gałęzi przemysłu, związanych z budownictwem w pierwszym kwartale r.b., budzi poważne obawy co do rozmiarów ruchu budowlanego w bieżącym sezonie. Sezon ten zapowiada się jeszcze gorzej niż w roku ubiegłym, który wykazał znaczne zmniejszenie zbytu, wynoszące w porównaniu z latami 1928 i 1929 w ceramice 40 proc., w hutnictwie 50 proc., w przemyśle drzewnym 50 proc.

Dodać należy, że spadek cen materiałów budowlanych stwarza dla budownictwa w roku bieżącym wyjątkowo dogodne warunki, które winny być wykorzystane zwłaszcza, że nie jest prawdopodobne, aby wobec zmniejszenia zapasów obecny wybitnie wyprzedzony poziom cen materiałów budowlanych mógł ulec dalszej zmianie.

Mimo wszystko zauważać się daje, że obniżka cen parcel, obniżka kosztów budulca i robocizny, oraz

szereg innych czynników natury finansowej nieznacznie wpłynęły jedynie na ożywienie ruchu budowlanego „domków rodzinnych podmiejskich”.

Ruch ten dał się zauważyć w województwie stanisławowskim i tarnopolskim. Niektórzy znawcy życia gospodarczego łączą z ruchem drobno-budowlanym znaczne nadzieje dla poprawy konjunktury i odparcia nacisku deflacyjnego. Wyjątkowo zapowiada się nieco żywszy ruch budowlany w okręgu krakowskim.

W rozpoczętym sezonie budowlanym zatrudniono w stolicy 1500 osób. Szereg instytucji państwowych ogłosił już przetargi na budowę nowych obiektów. Z inicjatywy prywatnej rozwinęto ruch budowlany w mniejszym zakresie, niż w r. ub. Pewne nadzieje przywiązuje się w kołach budowlanych do u rzeczywistnienia akcji budowlanej, planowanej przez naczelny komitet do spraw bezrobocia.

„SZTUKA LUDOWA”

G. Zabawski w Truskawcu na Targach Katowickich w hali I. stoisko 30.

WYSTAWIA:

Kilimy M. Chamuły w Glinianach, serwety i obrusy St. Miazgi w Frampolu, rzeźby E. Fajkosza Zakopane, pantofle i hafty zakopiańskie Z. Ozgowej w Krakowie, oraz kilimy, leźniki, inkrustacje, ceramikę ludzką, pasiaki łowickie itp. art. rzezczy.

Ścisłe po cenach fabrycznych.

Międzynarodowy Kongres Budownictwa Inżynierskiego w Paryżu.

W dniach 19 — 24 maja b. r. odbył się w Paryżu Międzynarodowy Kongres Budowy Mostów i Budowli Inżynierskich, na którym byli obecni z Polski p. Dr. Inż. St. Bryła, Prof. Poli. Lwowskiej oraz p. Dr. Inż. Stan. Kunieki, Prof. Polit. Warszawskiej. Bezpośrednio przed kongresem odbył się również zorganizowany przez francuskie „Office Technique pour l'Utilisation de l'Acier” pierwszy międzynarodowy kongres podobnych biur, jakie istnieją obok Stanów Zjednoczonych również we Francji, Niemczech, Anglii, Italii, Belgji, Holandji, Czechosłowacji, Węgrzech i Polsce. Kongres miał na celu zapoznanie uczestników z metodami działalności stosowanymi przez poszczególne kraje i ich porównanie jak również utworzenie międzynarodowego biura propagandy stali, które będzie się trudniło zbieraniem i wymianą doświadczeń w różnych dziedzinach stosowania stali osiągniętymi w różnych krajach.

W czasach protekcyjnych tendencji charakteryzującej politykę gospodarczą wszystkich państw, które wszelkimi sposobami starają się utrudnić import, kongres paryski wytycza niejako w pewnej dziedzinie nowe drogi. Zamiast utrudnionej wymiany towarowej między państwami występuje dążność solidnego wysiłku nad podniesieniem efektywności poszczególnych rynków wewnętrznych i poszukiwanie dróg do tego wiodących. Należy uznać za fakt wysoce dodatni, że szalejący protekcyjizm nie przeszkadza realizowaniu międzynarodowej współpracy w tych dziedzinach, w których ona posiada aktualność i rację bytu.

Dla Polski posiadającej z jednej strony silnie rozwinięty przemysł żelazny i żelazoprzetwórczy, a jednocześnie w porównaniu z innymi krajami nikome cyfry zużycia żelaza, sprawa wzmocnienia konsumpcji żelaza jest szczególnie aktualna, gdyż łączy się jednocześnie z problemem szalejącego bezrobocia w okręgach przemysłowych.

Grecka cerkiew ratuje skarb Grecji.

Metropolita Aten po odbyciu konferencji z czynnikami rządowymi w sprawie utrzymania parytetu złotego drahmy, oświadczył, iż 1.300 cerkwi prawosławnych Grecji gotowe jest oddać złote i srebrne naczynia liturgiczne oraz inne kosztowności skarbowi państwa. Każda cerkiew złoży do skarbu na 10.000 drahm kosztowności. Akcja kościoła prawosławnego w Grecji, celem poparcia waluty wywołała wielkie wrażenie w całym kraju i będzie, jak się zdaje, zapoczątkowaniem wielkiej kampanji społecznej na rzecz oddawania prywatnych kosztowności skarbowi, celem wyratowania kraju od katastrofy finansowej.

OGŁASZAJCIE SIĘ

w „POLSCIE JUTRZEJSZEJ”.

ALKA - ELEKTRO - CEMENT

ZAKŁADY ELEKTRO Sp. z o. p.

ŁAZISKA GORNE

PRZEZ NOC

BUDOWLE BETONOWE
ZDATNE DO UŻYTKU!

E. PUSZKIEWICZ

KATOWICE, UL. JORDANA NR. 1. TELEFON 16-91.

Fabryka wódek i likierów

Poleca SPECJALNOŚĆ:

MAAG — DOCTOR — NAT. COCHIN IMBIER — KRAKOWIAK.

Ze swego oddziału I go

bezalkoholowe naturalne napoje orzeźwiające. Wystawia na Targach Katowickich (Kolumnada).

Dostarczamy codziennie świeże:
„Majsa” sałatka mięsna
„Majsa” kotlety w galarecie
„Majsa” sałatka śledziowa
„Majsa” majonez sardelowy do smarowania
„Majsa” majonez do sosów remuladowych.

Nasze wyroby są w każdej ilości do nabycia we wszystkich sklepach delikatesów.

„MAJSA”

Fabryka Majonezów i Sałatek Mięsnych Sp. z ogr. odp.
KATOWICE, UL. KOŚCIUSZKI 45. TEL. 13-97.

Wystawia na III Targach Katowickich — Kolumnada.

O obniżeniu oprocentowania pożyczek budowlanych.

Przed niedawnym czasem ministerjum skarbu przedłużyło okres spłaty pożyczek budowlanych z 24 do 36 lat. Jednak zarządzenie to nie rozwiązało całkowicie zagadnienia wysokości cen mieszkań w nowych domach, gdyż oprocentowanie omawianych pożyczek pozostało bez zmiany.

Obecnie czynione są usilne starania ze strony zainteresowanych czynników, głównie spółdzielni mieszkaniowych, o obniżenie oprocentowania, które wraz z kosztami zaciągnięcia pożyczek, wynosi 7 proc. w stosunku rocznym. Podczas gdy kalkulacja komornego, odroczająca obecnie sile płatniczej lokatorów nowych domów, nie pozwala na przekroczenie 3 proc.

Dowiadujemy się, że Ministerjum skarbu odnosi się przychylnie do powyższej inicjatywy. Sprawa ma być pomyślnie załatwiona w najbliższym czasie.

Przegląd III. Targów Katowickich.

Rewja stoisk.

„RADIUM“

zakłady radiotechniczne

Znane od roku 1926 Zakłady Radiotechniczne „Radium“ mieszczące się w Katowicach, przy ul. Kościuszki 49, Telefon 14-80, wystawiają na III. Targach Katowickich w hali I. stoisko 55, swoje nowe modele systemu amerykańskiego „Loftin—White“.

Aparat ten śmiało można nazwać **przewrotem w budowie aparatów radjowych, w którym zastosowano ostatnie zdobycze z dziedziny techniki radjowej.**

I tak jeszcze w roku 1929 aparaty radjowe miały transformatory o niskiej częstotliwości, w roku 1930 budowano aparaty z wzmacniaczem oporowym, obecnie aparaty radjowe z 3-ma lampami ekranowanymi systemu „Lotwin—White“ wystawiane na targach Katowickich, **łączą anodę wprost do siatki lampy następczej.**

W Europie pierwsze aparaty tego typu ukazały się na Targach Jesiennych, które odbyły się w roku 1931 w Wiedniu i cieszyły się nadzwyczajnym powodzeniem, tak że sprzedawano je nawet do Niemiec, gdzie — jak wiadomo — przemysł radjowy stoi na najwyższym poziomie.

Cheąc krótko opisać ten typ aparatu podajemy, że pierwsza lampa ekranowana pracuje jako wzmacniacz wysokiej częstotliwości, druga również ekranowana jako audjon o dużej mocy, w końcu trzecia ekranowana, jako głośnikowa (pentoda), czwarta lampa służy jako lampa prostownicza i daje napięcie prądu stałego 500 volt.

Dzięki takiemu doborowi lamp, aparat ten 3-lampowy dorównuje bezwzględnie **aparatom 5-lampowemu**, oraz dzięki zastosowaniu najnowszego systemu wzmacniacza, **osiąga nadzwyczajną czystość dźwięków.**

Nadmienić należy, że aparaty wspomnianego typu amerykańskiego, buduje w Polsce jedynie i wyłącznie firma „RADIUM“ w Katowicach.

Znawcom i Amatorom radjowym zaleca się zwiedzenie stoiska wspomnianej firmy i przekonanie się o zaletach i wartości tych aparatów.

PORCELANA

S. A. Ćmielów.

Dotychczas mieliśmy możność podziwiania porcelany Ćmielowskiej na wystawie u głównego odbiorcy w firmie W. Czaplkiego (właśc.: Jan St. Czapliski) w Katowicach przy ul. Poprzecznej 2. Obecnie S. A. Ćmielów z okazji Targów Katowickich okazała nam w całej rozciągłości swą produkcję, która na efektywnych stoiskach posegregowana według działów, prezentuje się nader dodatnio.

Wielkie stoisko S. A. Ćmielów, która pragnie zwiedzającym przedstawić, co jest do nabycia w zakresie porcelany u wspomnianego wyżej głównego odbiorcy, przedstawia w zakresie porcelany stołowej serwisy jadalne, do białej kawy, do czarnej kawy, garnitury śniadaniowe i t. p.

W zakresie porcelany galanteryjnej wazy, bombonierki, cukierniczki, popielniczki i t. p.

Dział porcelany białej grupuje talerze, salaterki, półmiski, filiżanki, maszynki do parzenia kawy, dzbanki, mleczniki, cukiernice i t. p.

Specjalność fabryki: porcelana

restauracyjna dekorowana i biała reprezentowana jest przez wspaniałe serwisy, w cenie wyjątkowo przystępnej.

H. Białecka

Wytwórnia wyrobów skórzanych pantofl. Zakopane, Krupówki 26.

Powyzsza wytwórnia, znana szeroko w Polsce, a na Podhalu ciesząca się rzadką popularnością wśród letników i kuracjuszków naszych uzdrowisk, na Targach Katowickich w hali I zajmuje estetycznie urządzone stoisko nr. 40.

Wspaniała wytwórczość tej rdzennej polskiej firmy, utrzymana w stylu zakopiańskim, przedstawia wykonane we własnej pracowni barwne gunie, bluzki, serdaki, pantofle, albumy i mnogości innych przedmiotów, a wszystko harmonijnie zdolne w bogate nafty, plecionki i wyciskane na skórze ornamenty.

Miłą niespodzianką przygotowała ta artystyczna wytwórnia dla Pań, które w sezonie letnim swój szyk uzupełniają wytworną torebką zakopiańską, firmy H. Białecka. Tak poszukiwaną na terenie lokalu — Piękne Panie przy stoisku wspomnianej wytwórni mogą przebierać obecnie w wymienionych torebkach. Mnogość gatunków tych torebek, zastosowanych do użytku codziennego, jak i stanowiących uzupełnienie wytworniejszych sukien — jest galanterią pociągającą i konieczną, godną pełnego zainteresowania się tak przez Panie jak i kupiectwo.

Łóżko polowe

„Mikobor“.

Targi Katowickie grupują kilka najważniejszych wynalazków, wśród których zaciekawia ogół, a szczególnie oficerów, automobilistów, turystów, myśliwych, harcerzy oraz przedstawicieli domów wycieczkowych — lekkie, składane łóżko polowe, przedmiot niezmiernie praktyczny. Łóżko to, nadzwyczaj lekkie, wytrzymałe obciążeniu 300 kg. można w jednej minucie zapakować do futerału i nosić jak strzelbę na ramieniu lub walizę. Praktyczne jest pod każdym względem. Dalszym sukcesem firmy jest wyprodukowanie 2 — 3 osobowych kajaków, lepszych jak wszystkie inne i o 200 — 300 zł. tańszych od innych. Podobnie godnymi są wielkiej uwagi kombinowane i niezmiernie praktyczne namioty wspomnianej firmy oraz 1 funtowe stołeczki polowe. Produkcja ta to specjalności sportowe krajowe, o zdobycie zastępstwa na które usilnie zabiega zagranicą.

Niezmiernie praktyczne w użyciu a tanie te przedmioty wytwórczości firmy „Mikobor“, godnymi są zwiedzenia przez znawców.

Sztuka Ludowa G. Zabawski w Truskawcu.

W hali I. rzuci się w oczy barwne, pociągające artystycznymi wyrobami sztuki ludowej stoisko nr. 30 i stale grupuje licznych zwiedzających Targi Katowickie. Na stoisku ten tak z praktycznych jak i artystycznych eksponatów wyróżniają się: kilimy gliniańskie, rzeźby zakopiańskie, hafty zakopiańskie, ce ramika huculska, pasiaki łowickie, a dalej cenne inkrustacje, leżaki i mnogość innych wyrobów, sprzedawanych po cenach fabrycznych i znajdujących wielu odbiorców.

Dom Meblowy

K. Śliszka.

W Hali I. Stoisko 14, firma K. Śliszka, wystawia wspaniałą sypial-

nię mahoniową „Trape“ wykładaną wewnątrz jaworem. Sypialnia ta jest w swoim rodzaju oryginalną, ponieważ zastosowano najnowsze zdobycze techniki np. lustro i szafkę toaletową można dowolnie ustawić mierzając podstawą danego przedmiotu tzn. „systemem kręcenia“.

Zwiedzającym Targi Katowickie oraz wszystkim zainteresowanym polecamy specjalnie firmę K. Śliszka, Dom Meblowy w Katowicach, ul. M. Piłsudskiego jako firmę rdzennie śląską, gdzie w bogato zaopatrzonych składach należy w pierwszym rzędzie swoje zapotrzebowanie pokrywać.

Pharmachemja

Na Targach Katowickich w hali I-ej. stoisko Nr 78, zwraca powszechną uwagę ładnie urządzone stoisko firmy „Pharmachemja“ z Bydgoszczy, własność Mag. Farm. Wacława Paździerskiego, posiadającego fabryczną składnicę Laboratorium Chemiczno - Kosmetycznego której specjalnością są: balsam na włosy, „Mag“ Nr. 1 i „Mag“ Nr. 2, środki kosmetyczne do pielęgnowania cery, włośń, zębów itp. W stoisku tem w oryginalny sposób — bo na żywej reklamie — udowadnia się skuteczność kremu „Halina“. W stoisku demonstrują chłopca, u którego pół twarzy pokryta jest piegami, druga połowa zupełnie czysta dzięki stałemu używaniu kremu „Halina“, który w zupełności usunął piegi.

Za swą skuteczność wyroby eksponowane na stoisku zostały odznaczone na P. W. K. w Poznaniu i wystawie we Florencji oraz Targach Wileńskich najwyższymi odznaczeniami „Gran Premio“ i złotymi medalami. Wszyscy, którzy chcą wyleczyć swą cerę, ratować włosy — winni się bliżej zainteresować wyrobami tej firmy, która wystawia ekspozycje własne i jedynie krajowe, które zwłaszcza dziś winniśmy popierać.

Sztuka kościelna.

Na Targach Katowickich w Hali I, stoisko Nr. 28, wystawia własne wyroby z dziedziny sztuki kościelnej firma F. Kopaczyński i S-ka — Kraków, ul. Bracka 2.

Ponieważ krakowska ta firma opiera swą wytwórczość na przewspaniałych motywach sławnych kościołów wawelskiego grodu oraz idąc w kierunku zachodnim wprowadza do niej dziedziny sztuki kościelnej i do niej kierują się wszyscy, doceniający znaczenie sztuki kościelnej — stoisko to godnym jest zwiedzenia przez wszystkich, dla których kościół jest nie tylko domem modlitwy, ale i przybytkiem piękna.

F. Kalesse Fabryka kas pancernych

Katowice, Plebiscytowa 8. tel. 20-61 Hala I. stoisko 7.

Fabryka F. Kalesse, założona w zakresie produkcji krajowej i zaufana najważniejszych firm i instytucyj w Polsce, wystąpiła na Targach Katowickich nader okazałe, przedstawiając następujące dziedziny swej produkcji:

1) *Meble biurowe ze stali*, niezmiernie praktyczne a efektowne w wykonaniu, poprostu wieczne w trwałości a tańsze stosunkowo od mebli drewnianych. Meble te, rezentujące się pod każdym względem dodatnio są ze względu na ogniotrwałość objektem zainteresowania sfer przemysłowo - kupieckich.

2) *Burka stalowa oraz szafy do registratury*, tak pełne zalet ze względu na ogniotrwałość, a zastosowane powszechnie zagranicą, cieszą się po ważniejszym zbytem.

3) Dalszą specjalnością fabryki, prezentowaną na Targach, są *regaly stalowe do książek oraz stoły do maszyn do pisania*, niezmiernie trwałe, tanie i wygodne.

4) W chlubnej dla siebie dziedzinie fabrykacji kas pancernych fabryka F. Kalesse wystawia kilka modeli kas z tajnymi zamknięciami, oraz dalsze specjalności, jak kasy pancerne „Diamant“ stanowiące własną specjalną konstrukcję firmy i wykonana wyłącznie w jednej wielkości. Wnętrze kas jest okrągłe, a to celem umożliwienia jak najsilniejszego uzbrojenia betonowego wszystkich ścian, nadają się kasy „Diamant“ specjalnie do przechowywania przedmiotów wartościowych i drogocennej biżuterii, następnie: drzwi betonowo - pancerne do skarbców; kasy betonowo - pancerne; ogniotrwałe szafy do ksiąg; szafy do maszyn do pisania; szafy do rysunków; szafy zapadkowe; szafy do registratury; biurka stalowe; stoły do maszyn do pisania; osłony do stołów płatniczych; regaly do ksiąg otwarte i zamknięte; regaly żelazne dla składów i archiwów; szafy żelazne do wmurowania; kasetki stalowe.

Fabryka Wódek i Likierów.

Hurtownia Win krajowych i zagranicznych E. Puszkiewicz w Katowicach.

Na Targach Katowickich pod kolumnadami wystawia znana firma E. Puszkiewicz swoje wyroby, jak Maag - Doctor, wódka ziołowa - lecznicza wyrabiana z korzeni i ziół leczniczych, już od 1866 roku znana i przez lekarzy zalecana, na I-szej Ogólno Krajowej Wystawie Gosp. - Spożywczej nagrodzona dużym srebrnym medalem.

Następnie „*Krakowiak*“ (ikiery ziołowy), staropolski likier zoładkowy, *Nat. Cochlin Imbir* wyrabiany z naturalnych korzeni imbirowych z dodatkiem ziół leczniczych.

Cherry - Ekstra (likier wiśniowy) z najprzedniejszych soków wiśniowych wyrabiany, „*Jutrzenka*“ likier ziołowy tzw. „*Wojko*“ gorzka.

Poza wyrobami własnymi prowadzi firma E. Puszkiewicz pierwszorzędne koniaki francuskie oryginalne i mieszane. Jam. Rum Old Kingston, oraz pierwszej jakości wina węgierskie słodkie i wytrawne.

II Oddział, to *fabryka napojów bezalkoholowych* pod nazwą „*Vita*“ gdzie wyrabia się naturalne napoje orzeźwiające jak: *Krachel wiedeński*, „*Nektar*“ lemoniada o smaku piwa jasnego i ciemnego. Napoje te są wyrabiane higienicznie i na aparatach najnowszej konstrukcji, które na specjalnych filtrach wodę odkielkują i filtrują.

Oddział III to nowo utworzona *Fabryka Chemiczna „Almecco“ Co*, która przystąpiła do wyrobu soków i ekstraktów do lemoniad, pasty do wyrobu soków owocowych, ekstrakty „*Seleco*“ do lemoniad, farb nietrujących, oraz aromatów do wyrobów cukierniczych.

Powyzsza fabryka bogata w doświadczenie, w zbycie swej produkcji wybiega daleko poza teren Województwa Śląskiego, utrzymując łączność handlową z najważniejszymi odbiorcami w dalszej Polsce, co najlepiej świadczy tak o jej własnej jak i reprezentowanej produkcji.

REKLAMA

JEST DŹWIGNIA HANDLU!

Doskonałe sałatki „Majsa“

Na Targach Katowickich pod kolumnadami urządziła firma „Majsa“ z Katowic, stoisko w którym wystawia i sprzedaje swoje znane i doborowe sałatki mięsne, śledziowe, majonezy, majonezy serdelowe, kotlety w galarecie, rolmopsy w majonezie itp., na miejscu poza sprzedażą w puszkach podaje się także zakąski z sałatkami po minimalnej cenie reklamy.

„Majsa“ Fabryka Majonezów Mięsnych Sp. z o. o. mieści się w Katowicach, przy ul. Kościuszki 45, jest jedyną tego rodzaju fabryką na Śląsku, której brak dawał się kupiec twu odczuwać, wstępny bojem zd. była sobie uznanie.

Powyzsza firma dostarcza swoje wyroby w puszkach przez pocztę względnie swym autem do miejsca dostawy.

„Chronoszkło“

— Częstochowa.

Zwiedzając III Targi w Katowicach, wysuwa się na pierwszy plan stoisko, wystawiające szkło nierozpryskujące się produkcji krajowej pod nazwą „Chronoszkło“.

Jest to szkło zawierające między warstwami masę gumistą, niepozwalającą przy rozbięciu pojedyn czym cząstkom rozdzielić się. Masa ta nie zmienia wcale koloru i nie absorbuje promieni, tak, że takową można jedynie stwierdzić przy uwarstwieniu się szkła. Wobec wielkich zalet tego produktu jak również spoistości i przeprowadzeniu całego procesu produkcji przy wysokiej temperaturze nadaje się „Chronoszkło“ zastosować jako wzierniki do kotłów, w cieńszych zaś taflach do samochodów, wózków kol., tramwaji, samolotów, więzień, szpitali psychiatrycznych, również jako ochrona w bankach i sklepach jubilerskich etc. etc. W grubszych taflach posatem do reflektorów okrętowych, czołgów, samochodów pancernych.

„Chronoszkło“ nie przepuszcza kuli karabinowej, co zostało stwierdzone przez odnośne władze.

W niedalekiej przyszłości artykuł ten znajdzie bardzo szerokie zastosowanie.

W wielu państwach a także i ościennych istnieje już przymus ze względu na bezpieczeństwo publicznie szklenia wszelkich pojazdów zrobotkowanych szkłem nierozpryskującym się.

„Chronoszkło“ może być sporządzone we wszelkich dowolnych kolorach i dlatego nadaje się również do gabinetów lekarskich, szpitali, laboratorji etc.

Generalnym przedstawicielem na Polskę i W. M. Gdańsk jest: p. Maurycy Fischler, Kraków, ul. Bonerowska 9, tel. 11928.

Durczewski i S-ka Fabryka grzebieni i guzików.

W hali I-szej na stoisku 97, wystawia jedyną w Polsce Fabryka Wyrobów Galanterijnych — Durczewski i S-ka z Cheluzy na Pomorzu, której właścicielem jest p. Ignacy Durczewski.

Fabryka ta wyrabia z galalitu wszelkiego rodzaju galanterję, komplet do sałat, łyżki galalitowe do zimnych potraw, następnie grzebienie, guziki i wyroby rogowe.

Dotychczas galanterję z galalitu sprowadzano z Niemiec, obecnie gdy wspomniana firma po wybudowaniu swej fabryki zaczęła wyrabiać w pierwszorzędnej jakości o wiele przewyższające w gatunku od niemieckich wyroby galalitowe i w cenie bezkonkurencyjne, możemy i powinniśmy całe zapotrzebowanie pokrywać w tej firmie, jako jedyniej w kraju.

Wyroby Zakopiańskie Zofji Emanowej.

P. Zofja Emanowa, posiada w hali głównej piękne stoisko, ilustrujące ręczne wyroby zakopiańskie z własnej pracowni, które zwłaszcza na Śląsku cieszą się powodzeniem i popytem.

W stoisku znajduje się wielki wybór wyrobów ze sukna jak: haftowane pantofle, serdaki, guńki, czapeczki, torebki, poduszki, makatki, oraz ze skóry torebki, portmonetki, portfele, zakładki, okładki, teczki i t. d.

Wyroby z pracowni p. Z. Emanowej, zostały kilkakrotnie odznaczone a między innymi na P. W. K. w Poznaniu i na II Targach Wileńskich wielkim medalem srebrnym, na II Targach Katowickich otrzymała dyplom uznania.

Ze względu na stosunkowo niskie i konkurencyjne ceny, zaleca się zwiedzanie tego stoiska w hali I Nr. 83.

Kosmetyka.

Wielokrotnie odznaczona na międzynarodowych wystawach Fabryka Perfumeryjno - Kosmetyczna „Neige de Fleurs“ we Lwowie, Zyblikiewicza 9, propaguje na Targach Katowickich kilka artykułów ze swojej wytwórczości. Szczególnie stoisko wymienionej fabryki nr. 36 w hali I jest oblegane przez dbałe o siebie Panie, pragnące po wielu zawodach poznać się z właściwszym dla kobiet kremem „Neige de Fleurs — Kwiat Śnieżny“. Krem ten bowiem znany od lat, usuwa z pozytywnym skutkiem węgry, piegę, zmarszczki itd. i twarzy nadaje młodzieńczy wygląd. Stoisko to zapoznaje licznych zwiedzających z szamponem „Kwiat Śnieżny“ będącym ostatnią zdobyczą nowoczesnej kosmetyki. Szampon ten w działaniu swym jest niezastąpiony, szczególnie w wypadkach, gdy inne środki lecznicze włosów zawiodły.

Stoisko to interesuje również sportowców, którym wiadomo, że wódka Diana jest nieodzownym środkiem do nacierania przed każdym sportem.

Wytwórczość dr. Oetkera

Niezmiernie efektywnie urządzone oraz z wielką kulturą obsługiwane stoisko D-ra Oetkera, Gdańsk, Oliwa, zastąpione przez b. ruchliwą firmę Kurt Freytag w Katowicach, ul. Kochanowskiego 10 zapoznaje dokładnie zwiedzających Targi z wyrobami tej firmy jak: proszki do pieczywa, cukier waniliowy, proszki kremowe, oraz przeróżne w smakach leguminy. Jakkolwiek wyroby fabryki Dr. Oetkera są powszechnie znane i stosowane, na stoisku swym firma częściej zwiedzających przyrządzonymi wyrobami, mającymi plastycznie udowodnić, jakie wyśmienite w smaku rzeczy można osiągnąć.

Ograniczenia importowe we Francji.

Wskutek ostatnich ograniczeń przywozu węgla do Francji, przywóz węgla zagranicznego spadnie do 18 milj. ton rocznie (wobec około 32 milj. ton sprowadzanych w ostatnich latach). Kopalnie, które w większości dotychczas świętowały 8 dni w miesiącu, będą mogły zwiększyć swój byt i stan zatrudnienia. Dzięki ostatnim zarządzeniom w dziedzinie węgla, Francja wkracza całkiem zdecydowanie na drogę protekcjonizmu. Dalsze ograniczenia przywozu węgla są nie do pomyślenia bez zagrożenia zaopatrzenia gospodarki francuskiej w środki opałowe.

Wewnętrzna akcja budowlana w przemyśle.

Ciężkie stosunki mieszkaniowe spowodowały Województwo Śląskie wspólnie z Zakładem Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Królewskiej Hucie do zachęcenia osób postronnych do budowy domów mieszkalnych przez udzielanie tanich pożyczek budowlanych oraz do energicznego samodzielnego popierania myśli koniecznego złagodzenia nędzy mieszkaniowej przez budowę własnych domków dla pracowników Województwa Śląskiego. Rzecz jasna, że Województwo starało się pobudzić także zainteresowanie zarządów przemysłowych dla sprawy złagodzenia nędzy mieszkaniowej przez wzmocnienie akcji budowlanej.

Uznania godnym faktem jest, że Zakłady Hohenlohego S. A., jako pierwszy zarząd przemysłowy, podjęły inicjatywę Województwa, starając się praktyczne zarządzenie kwestji usunięcia nędzy mieszkaniowej przeprowadzić na razie w ten sposób, że pomimo ciężkiego położenia gospodarczego, wybudowały własnym kosztem i bez obcej pomocy, tj. niekorzystając z kredytów Województwa wzgl. Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, 13 podwójnych domków mieszkalnych dla robotników, oddając je na własność robotnikom swych kopalń węgla „Maks“ i „Wujek“ na tak dogodnych warunkach, jak tylko je sobie wyobrazić można.

Wybudowano: 6 podwójnych domków mieszkalnych w gminie miejskiej Katowice, mianowicie w Brynowie. — Chodzi tutaj — jak już wiadomo — o podwójne domki mieszkalne, z których każdy składa się z 2 pokoi i kuchni, strychu, piwnicy i budynków gospo-

NA TROPIE OSZUSTÓW PRASOWYCH.

Ostatnio ujawniono, że szereg osób na terenie okręgu przemysłowego podaje się nie tylko za dziennikarzy ale i za członków wspomnianego związku zawodowego i pod formą rozlicznych obietnic, skądanych w przemyśle i handlu, wyłudza poważniejsze kwoty.

Uchodziło to tak długo, dokąd nie uczyniono do wspomnianej organizacji doniesienia. Po całkowitem zbadaniu zarzutów przeciw oszustom sprawa zostanie skierowana do Prokuratora.

Zanim Syndykat Dziennikarzy wyda w powyższej sprawie oświadczenie stwierdzić należy, że nikt w jakiegokolwiek akcji zbiorkowej nie ma prawa powoływać się na tego rodzaju organizacje, ani też nadużywać jej imienia dla oszukańczej spekulacji. Przed podobnymi oszustami przestrzega się zainteresowany przemysł i handel z doradą, by w własnym interesie badał tego rodzaju akcje wszelkich oszustów i poszczególne fakty podawał do Sekretariatu Syndykatu Dziennikarzy, mieszczącym się przy redakcji „Polski Zachodniej“.

darczych. Do każdego domku należy grunt wielkości 300 — 590 metrów kwadratowych. Cena, po której oddano po jedynicy domek mieszkalny, wynosi zł. 16.400 do 16.900. Zwrot z udzielonego w ten sposób kredytu następuje w ratach miesięcznych po zł. 50. Odpowiada to amortyzacji ceny kupna, w ciągu 40-stu lat z oprocentowaniem w wysokości 2 proc. Jeśli robotnik z jakichkolwiek powodów nie jest w możności wykonać zobowiązań ustalonych w umowie kupna zawartej z Zakładami Hohenlohego, dana mu jest możność postawienia domku do dyspozycji Zakładów Hohenlohego. W takim wypadku zwraca mu się zł. 35 lub 30 z każdej miesięcznej wypłaconej raty pod warunkiem, że domek utrzymany został w dobrym stanie.

Rozumie się samo przez się, że Zakłady Hohenlohego S. A. przy budowie tych domków robotniczych przyjeły na siebie poważne straty materialne.

Dalsze pogarszanie się położenia gospodarczego skłoniło Zakłady Hohenlohego S. A. do wyboru innej drogi, ażeby przez budowę dalszych robotniczych domków mieszkalnych złagodzić nędzę mieszkaniową.

Członkom załóg kopalń zamierzającym budować własne domki, stawia się do dyspozycji grunt pod budowę po możliwie niskiej cenie. Zakłady Hohenlohego przyjmują oprócz tego gwarancję co do zwrotu pożyczki budowlanej, którą budujący otrzymuje z trzeciej strony. Budującemu udziela się ponadto najdalej idącej pomocy i to w ten sposób, że przy wykonaniu budowy stawia się mu bezpłatnie do dyspozycji siły techniczne dla wypracowania projektów, dostarcza się potrzebne materiały budowlane, w miarę możności po najniższych cenach itd. Główną zasadą przy tego rodzaju budownictwie jest, by budujący przeprowadził budowę domku w miarę możliwości sam, korzystając z pomocy krewnych i znajomych. Ma to na celu, umożliwienie wzbudzenia zainteresowania danego robotnika oraz utrzymanie kosztów budowy w najniższych granicach.

Na tych też warunkach wielu robotników rozpoczęło budowę z początkiem tegorocznego sezonu budowlanego. Należy się spodziewać, że znajdą się jeszcze inni robotnicy mający chęć budowania i którzy zachęceniu przykładem swych współkolegów, rozpoczną budowę własnego domku.

Godna pełnego uznania powyższa, gruntownie przemyślana akcja Zakładów Hohenlohe, nasuwa pod uwagę spostrzeżenie o podobnych możliwościach innych zakładów przemysłowych, które pod tym względem mogą korzystać z gotowych wzorów i doświadczenia Zakładów Hohenlohego.

Organizacja eksportu polskiego we Francji

Z inicjatywy konsulatu generalnego Rzplitej w Paryżu powstał Związek syndykalny przedstawicieli polskich firm eksportujących, mających swą siedzibę w Paryżu. Związek grupuje przedstawicieli niemal wszystkich gałęzi polskiego eksportu. Do zarządu weszli: prezes Marek Chojecki — redaktor Agence Economique et Agricole, przedstawiciel toruńskiego Związku Ziemniaczanego — pierwszy wiceprezes Krzemieniowski, przedstawiciel firmy Jan Joasz (buraki cukrowe), drugi wiceprezes Chądzyński, przedstawiciel firmy Scheibler i Grohman (konfekcja), sekretarz Karasiewicz, przedstawiciel firmy Goethelf (drob), skarbnik Merhez, przedstawiciel 2 firm mięsnych Jaugseh i Caro.

Górnośląska Faeryka Celulozy i Papieru Sp. Akc. Czulów — poczta Tychy.

Fabryka Celulozy i Papieru w Czulowie powiatu pszczyńskiego została wybudowana w roku 1887. Do roku 1922, tj. do chwili wcielenia Górnej Śląska do Państwa Polskiego, należała fabryka celulozy do jednej z niemieckich fabryk papieru i dostarczała w tym czasie celulozę do fabryk niemieckich. W dniu 1. 4. 1922 r. przeszła fabryka celulozy w ręce polskie i należy do stowarzyszonej w tym celu spółki akcyjnej „Górnośląska Fabryka Celulozy i Papieru S. A. w Czulowie“.

Po przejęciu fabryki z rąk niemieckich została fabryka celulozy stopniowo zmodernizowana, celem powiększenia i polepszenia produkcji.

W roku 1925 została ustawiona maszyna papiernicza dla przeróbki odpadków celulozowych na papier pakowy. W roku 1927 pobudowano przy fabryce tartak elektryczny o zdolności przetarcia ok. 5.000 m. sześciennych drzewa rocznie. W roku 1929 fabryka rozszerzona została przez uruchomienie pierwszej i jedynej w Polsce fabryki ligniny (waty celulozowej), w którym to celu fabryka sprowadziła z większym nakładem kapitału specjalne maszyny z zagranicy. Ustawiono jedną maszynę do ligniny wraz z maszynami pomocniczymi, oraz jedną dalszą maszynę papierniczą do produkcji specjalnie cienkich papierów (bibulki). W roku 1930 ustawiono jeden nowy wielki walek do celulozy.

W roku 1931 przystąpiła fabryka do ustawiania jeszcze jednej dalszej maszyny papierniczej do produkcji grubszych papierów celulozowych wraz z wszelkimi maszynami pomocniczymi. Maszynę tę uruchomiono z dniem 1-go kwietnia 1932 r.

Fabryka pracuje na 3 zmiany i przy

5 MILJARDÓW ZŁOTA NA UBEZPIECZENIA SOCJALNE.

Według przeprowadzonych obliczeń życie gospodarcze Polski złożyło do r. 1930-go daninę w wysokości około 5-ciu miliardów złotych kapitału produkcyjnego na t. zw. ubezpieczenia socjalne.

Kapitał ten oczywiście przeważnie bądź to zmarł, bądź też został nieodpowiednio wyzyskany.

Trudno się dziwić w tych warunkach stopniowemu zamieraniu naszego życia gospodarczego.

obecnym urządzeniu zdolna jest produkować dziennie:

35.000 kg. celulozy sulfitowej
26.000 kg. różnych papierów
i 1.500 kg. ligniny La — wysoko bielonej dla celów sanitarnych.

Pozatem fabryka produkuje jako produkt uboczny przy fabrykacji celulozy ług posulfitowy który znajduje zastosowanie w rafineriach, garbarniach i odlewniach żelaza i metali itp.

Fabryka zatrudnia 330 pracowników łącznie z urzędnikami.

Piwne nieprzyzwojności.

W poszczególnych restauracjach zaobserwowano ostatnimi czasy karygodny fakt mieszania wszelkich gatunków piwa i podawania takowego jako pochodzące z Browaru Obywatelskiego czy Książęcego w Tychach, mających ustaloną markę.

Ponieważ fakt ten naraża na straty, nie tylko browar oszukiwany, ale i ten, którego markę zastają się w sprzedaży — poszczególne browary przeciw tej spekulacji postanowiły wystąpić z całą energią, a winnych skarżyć tak o oszustwo jak i o odszkodowanie. Zainteresowane browary w opisanej sprawie mają za świadków pracowników poszczególnych restauracji i wyszynków.

Tak więc spekulacja poszczególnych kielaszków, co przecież nigdy przed pracownikami nie da się ukryć, będzie kosztowała ich posadę, a właścicieli grube tysiące.

Szczególnie sprawą powyższą winna być zainteresowana społeczność na Śląsku, gdzie dobre piwo stanowi jej słabą stronę i piętnować podobną spekulację kosztem jej kieszeni i smaku.

Jak nam wiadomo w tym tygodniu odbyły się trzy posiedzenia kierowników zrzeszonych browarów oraz przedstawicieli związku restauratorów w sprawach aktualnych, o czym poinformujemy obszernie.

Dobra odpowiedź francuska.

Znanienną jest odpowiedź, jaką ze strony pewnego banku francuskiego otrzymała znana nam firma, zabiegająca o zagraniczną pożyczkę.

Po długich pertraktacjach bank odpisał w wersalskiej formie, że jakkolwiek ma do firmy całkowite zaufanie, ze swej strony — nie może zrozumieć, dlaczego firma nigdy swych bilansów nie ogłaszała w prasie, co wskazywałoby na chęć u-

niknięcia dyskusji nad ogłoszonym bilansem, co jednak we Francji jest na porządku dziennym. Dowodzi to, że finansisci francuscy nie mają zbyt wielkiego zaufania do firm, które na własnym terenie boją się ogłaszać szczegółów, dotyczących majątkowości firmy. Jak dla naszych stosunków zasłoch powyższa jest niezmiernie pouczająca.

Zamówienia dla hut szklanych.

Fiotrkowska huta szklana „Hortensja“ stała nieczynna do chwili załamania się włoskiego strajku. 1.200 robotników pozabawionych było pracy. W ostatnich dniach również huta szkła „Niemen“ w Wilnie zwolniła 200 robotników i wstrzymała pracę. Ponieważ inne huty szklane wobec braku zamówień znajdo-

wały się w przededniu unieruchomienia, przeto Min. skarbu nakazało monopolowi spirytasowemu, by zaniechał dalszego zakupu używanych flaszek i udzielił większych zamówień na flaszki przemysłowi szklanemu, co umożliwi ożywienie tego przemysłu.

Równocześnie komisje te, pozostające w łączności z czynnikami mierzalnymi, konferują na temat zmiany opłat przewozowych kolejowych węgla na rynki wewnętrzne, co również jest doniosłej wagi.

Przewóz bowiem węgla koleją obciąża jego koszt przeciętnie o 53 procent za tonne, decydując o fakcie, że węgiel ten, lichwiarsko podwyższony w cenie przez dalszych sprzedawców, jest nie tylko dla przemysłu ale i dla szerszej publiczności wprost niedostępny, jakkolwiek ilość jego zbytu na terenie wewnętrznym możnaby w warunkach normalnych zwiększyć wielokrotnie.

Jest pewnem, że Polska Konwencja Węglowa w własnym zakresie zdoła unicestwić rozwielenione lichwiarstwo węglowe pośredników i to daje jej poważne atuty w akcji o pogłębienie zbytu na rynku krajowym. Całość i pewność powodzenia zamierzonej akcji z drugiej strony zależna jest jednak od stanowiska czynników miarodajnych w zakresie zniżki przewozu węgla i oznaczenia stref taryfowych na Wschód tak, by na terenach wschodnich cena węgla nie była wyższa aniżeli w innych częściach kraju. Jest to oczywiście niezmiernie ciężki problem dla ministerstwa komunikacji w dobie obecnej, jednak niewątpliwie będzie się ono liczyć z faktem, że przy zaistniałej niższej taryfie zbytu węgla może się zwiększyć wielokrotnie, dając w sumie znacznie większe, jak obecnie, obroty.

Do projektowanej zmiany organizacji handlu węglem na terenie wewnętrznym tak czyniki państwowe jak i przemysł węglowy przywiązują ogromną wagę. Powodzenie bowiem tej akcji, wobec braku jakiegokolwiek widoku porozumienia węglowego z Anglią, która przez „lojalny i życzliwy“ nam Gdańsk zaczyna organizować swój zbył na dotychczasowych naszych terenach — pozwoli równocześnie umocnić nasz ekspert węglowy.

Czas odnowić prenumeratę.

Lekarstwo na tęsknotę

Stara pani Danejkowa źle się czuła w Łucku. Wprawdzie i to kresy, ale inne niż te, gdzie urodziła się, wzrosła i przeżyła siedem krzyżów, doświadczywszy na sehyliku żywota straszliwego wstrząsu burzy dziejowej. Nie mogła staruszka zatrzeć w pamięci tych okropnych obrazów: ucieczki w zimną deszczową noc z rodzinnego gniazda w Mińszczyźnie, rabowanego przez pijaną tłuszcę poszczutego na „panów“ chłopstwa; potem pobytu u krewnych w Wilnie, gdzie z synem, synową i siedmioletnią wnuczką znalazły przytułek po pogromie wiekowej siedziby Danejków: tam ją spotkał nowy, straszny cios, ledwo ocaleni po okropnościach mińskich: śmierć Marylki, jedynej wnusi, na zapalenie płuc, nabyte podczas owej gwałtownej ucieczki; i wreszcie ta kilkoletnia noc melancholji, która coraz głębiej wciągała w swój mroczny oddech duszę nieszczęśliwej matki, niby otchłan morska tonący statek — zanim śmierć litościwa ją przygarnęła.

Została para rozbitków: ona i syn, po stracie ojcowizny, żony i córki bliższy jej sędziwego wieku niż swych czterdziestu kilku lat.

Choć jego żywotność zdawała się być tyłu ciosami złamana, instynkt

życia i wielka miłość synowska skrzyły go natyle, że znalazł jeszcze dość energii, by znaleźć pracę i zapewnić sobie i jedynej pozostałej istocie skromny byt. Po latach radośnego trudu na własnej ziemi, pod dachem ojców i dziadów, niewesoła to była praca przy biurku referenta urzędu wojewódzkiego. Ale Stefan nie wyrzekał na los: byli tacy, co nie mieli i tej pociechy, że nikomu nie są ciężarem i że jedzą chleb, przez siebie zapracowany.

Zresztą przebyte cierpienia wyrzeźbiły mu w rysach wyraz rezygnacji, który trudno byłoby nazwać pogodą. Wysiłkiem woli, podniecanej przez miłość do matki, rozpogodził się Stefan tylko wtedy, gdy zbliżał się do staruszki. Wówczas zjawiał się na jego twarzy uśmiech, biały ale prawdziwy, jak prawdziwy jest biały promień słońca, przeświecający z poza zwalów cehmur i dzieł deszczowych.

Pani Danejkowa intuicyjną matczyńską sercem odgadywała źródło tego uśmiechu i z rozrzewaniem tuliła głowę jedynaka do piersi; starała mu się odwzajemnić za jego bohaterki trud: ujawniała ożywienie i zainteresowanie życiem większe niż teraz było ono w istocie, sześciuła, że ukochany syn nie kontroluje stop-

nia tej szczeroci. Tak tych dwoje wspierało się wzajemnie w wytrwaniu na drodze życia.

Stopniowo, w pokrewnej atmosferze gruda Gedymina dwoje rozbitków ziemskich osiągnęło wewnętrzną ciszę i spokój, niezbędne do rozprostowania duszy po doznanych klęskach.

Pani Danejkowa dzieliła czas między krzątanie się przy ich małym gospodarstwie domowym, kościół i nieliczne ale serdeczne stosunki towarzyskie. Żyła się z tem kołchanem miastem, a widziała, że i Stefanowi jeszcze tu względnie najlepiej. To też gromem z jasnego nieba była wieść o przeniesieniu syna na Wołyn, na nieco wyższe stanowisko w województwie w Łucku.

Ale co było robić? Pojechali. Danejkowa była już w tym wieku, kiedy trudno przywyknąć do nowego otoczenia, nowych ludzi, nowych widoków, nawet do nowych kościołów. Brak kaplicy Ostrobramskiej, Katedry św. Piotra i Pawła tak boleśnie odczuwała nabożna litwinka, że zdrowie jej zaczęło mocno szwankować na Wołyniu. Strapiiony syn widział ten zmierzch sił żywotnych pod wpływem cierpienia psychicznego i był bezradny. Matka prawie nie wychodziła z domu i była coraz smutniejsza, choć starała się tego nie okazywać. Ale on wiedział, jak bardzo tęskni za Wilnem.

Wezwany służbowo do Warszawy, powrócił po dwóch dniach z miłą ożywioną i zaraz oznajmił stęsknionej i uradowanej powrotem matce, że ma dla niej „surpryzę“. W walizce jego spoczywał „Defefon“.

Zainstalowanie radja, prawdę mówiąc, nie zachwycało z początku staruszki. By synowi sprawić przyjemność, udawała zainteresowanie programem audycji i często zakładała słuchawki... w jego obecności. Ale nie natrafiała na rzeczy, któreby ją już zbyt poruszały. Trwało to tak cały tydzień, — do soboty.

I oto w niedzielę rano, czując się słaba, pani Danejkowa nie mogła pójść do kościoła. Stefan z tajemniczym uśmiechem, spojrzawszy na zegarek i posadziwszy matkę na fotelu, założył jej słuchawki. Program zapowiadał transmisję nabożeństwa z Katedry wileńskiej przez Warszawę - Raszyn. Staruszka zapomniała o swych dolegliwościach. Po pomarszczonych policzkach toczyły się łzy rozrzewnienia i wdzięczności. Usta poruszały się w modlitwie.

Po skończonej audycji ujęła w drżące dłonie głowę syna i, całując go w czoło, rzekła wzruszona do głębi:

„Niema lepszego syna od ciebie, Stefku“, i przenosząc wzrok na odbiornik, dodała... „i niema piękniejszego wynalazku“.

Poezja funduszu drogowego.

Przemysł samochodowy w ruinie.

Dla człowieka rozumnego i uczciwego nie jest wstydem przyznać się do popełnionego błędu; gorzej jest natomiast, gdy ktoś, w przejawie zakłopotania przed spodziewanym wstydem, mimo jaskrawych dowodów kroczenia po błędnej drodze — brnie w egoizmie naprzód, bez względu na interes postronnych, a szczególnie interes państwa.

Pragniemy mówić o „nieśmiertelnej sławie“ funduszu drogowym, którego projektodawcy, w najlepszej woli niewątpliwie pragnący uporządkowania naszych dróg — przez brak wyczucia bieżącej rzeczywistości gospodarczej wprowadzili ustawę, która przyniosła wręcz przeciwnie wyniki i nie tylko wpłynęła na pogłębienie fatalnego stanu dróg, ale też pociągnęła za sobą ruinę przemysłu samochodowego i pokrewnego w Polsce.

Fundusz drogowy o którym będziemy jeszcze wiele pisać, w preliminarzu budżetowym miał w dochodach przynieść 46.000.000 zł.

Przy kalkulacji tak wysokiej cyfry dochodowej, twórcy funduszu liczyli się ze znacznym wzrostem komunikacji samochodowej w Polsce w ciągu ubiegłego okresu budżetowego. Życie jednakże wykazało zupełną słuszność twierdzeń przeciwników tego optymistycznego pomysłu, gdyż rok ubiegły przyniósł nam po raz pierwszy po wojnie znaczne zmniejszenie kursującej liczby samochodów i autobusów.

W rezultacie dochody funduszu drogowego w ciągu roku budżetowego wynosiły jedynie ok. 10 milj. zł., to znaczy prawie 21 proc. preliminowanej przez jego twórców sumy.

Zalować jedynie należy, iż dopiero tak gorzkie rozczarowanie i utrata całego jednego roku dla naszej gospodarki drogowej, była konieczną, ażeby wykazać dowodnie nierealność i szkodliwość tego rodzaju eksperymentów, które w swych następstwach są wprost tragiczne, bez względu na zaistniałą nieprzyzwoitość, że pewne firmy samochodowe zagraniczne były otoczone protekcjonizmem i ich pojazdy miały „wyjątkową“ ulgę w wspomnianym funduszu drogowym.

Twórcy ustawy o funduszu drogowym nie raczyli sprawiedliwie uwzględnić, że najlepszym miernikiem użyteczności pojazdu jest materiał podny, który właśnie należało obciążyć opłatami, by uszczel je ten, kto pojazd ma w ruchu, a nie od samochodu, spożywającego w garażu.

Kto niszczy nasze zniszczone drogi będzie płacił i musi napewno płacić na cele poprawy dróg, ale w kupie benzyny czy innych materiałów pędnych niechaj to ma miejsce, a nie przez kombinowany system rujnujących opłat, nie liczących się z najprymitywniejszymi argumentami dnia codziennego.

W zaistniałym stanie obciążania pojazdów kolosalnymi opłatami, bez względu na ich użyteczność, doprowadziło to do tego, że szereg najpoważniejszych nawet firm likwiduje samochody, a co dopiero właściciele pojazdów zarobkujących.

Właściciele pojazdów mechanicznych masowo w urzędach oddają numery kontrolne, tak, że rok ub. wykazał poza pojazdami wojskowymi, ogółem samochodów prywatnych i firmowych, taksówek i ciężarowych zaledwie 27.949 na dzień 1. I. 1932, czyli o kilka tysięcy mniej w porównaniu z 1 stycznia 1931 r. Ten zaś przejaw oddawania numerów kontrolnych władzom i wycofywania pojazdów z obiegu ma miejsce w dalszym ciągu i odnośne statystyki pagarsza z dnia na dzień, stanowiąc o plastycznych dalszych

dowodach błędności ustawy o funduszu drogowym.

Jeżeli statystyki rejestrują zmniejszanie się ilości pojazdów mechanicznych w Polsce, o taki procent należy obliczać spowodowane bezrobocie w odnośnej branży, o taki procent zmniejszenie zapotrzebowania benzyny, oliwy, gumy, przyborów samochodowych, bezrobocie w poszczególnych warsztatach samochodowych i fabrykach karoserji zmniejszenie cła, podatku obrotowego i dochodowego itd.

Unieruchamienie w wyniku ustawy o funduszu drogowym coraz to większej ilości pojazdów, oceniać należy łącznie z rozpatrywaniem dalszych konsekwencji, jakie ten przejaw powoduje w przemyśle pokrewnym i samym samochodowym, a niezależnie ile to strat przynosi państwu. Jeżeli pod tym kątem widzenia rozpatrywać będziemy wysokość osiągniętych z funduszu drogowego wpływów — staną one pod znakiem zapytania, bo tak chce wymowa życia, które jest najlepszą zresztą statystyką i najlepszym doradcą w chwilach wątpliwych.

Koszt utrzymania samochodu w Polsce.

Warto przypomnieć zestawienie inż. Eng. Porebskiego, dotyczące kosztu utrzymania samochodu w Polsce.

Utrzymanie stałe bez względu na ilość przejechanych kilometrów wynosi rocznie 8.970 złotych dla samochodu, którego cena kupna wynosi 16.000 złotych. Koszt tego stałego utrzymania obliczony jest jak następuje: Oprocentowanie 8 proc. rocznie od 15.000 złotych (bez gum) 1.200 złotych; amortyzacja 25 proc. ceny kupna 3.750 złotych, podatki 600 złotych, garaż rocznie 720 zł., ubezpieczenie 2.000 złotych, dozór rocznie 200 złotych, strata na starzejących się oponach 500 złotych.

Do kosztów stałego utrzymania dochodzą koszty związane z użytkowaniem au-

ta, które przy przejechaniu rocznie 45.000 kilometrów przedstawiają się jak następuje: amortyzacja dalszych 25 proc. wskutek zużycia wozu 3.750 złotych, szofer 3.600 złotych, drobne naprawy 1000 złotych, benzyna (15 złotych za 100 km.) 6.750 złotych, oleje 337 złotych, części zamienne 500 złotych, zużycie opon 2.000 złotych, razem 17.937 złotych.

Te drugie koszty są jednak zmienne, gdyż zależne są od ilości przejechanych kilometrów, od tego czy się ma szofera itd., ale swoją drogą z powyższego zestawienia wynika, że utrzymanie samochodu w Polsce jest bardzo kosztowne i nie każdy może sobie u nas na samochód pozwolić.

Fachowcy u fachowca.

P. minister Kühn przyjął delegację zarządu Sekcji właścicieli dorożek samochodowych przy Związku zaw. automobilistów, w sprawie państwowego funduszu drogowego.

Delegaci wskazali na konieczność umorzenia zaległości z tytułu państwowego funduszu drogowego kierowcom, właścicielom taksówek i oraz nowelizacji ustawy w kierunku przeliczenia opłat wyłącznie na materiały

pędne, a nie, jak to przewiduje projekt nowelizacji, stosowania kombinowanego systemu opłat.

P. minister oświadczył, że po zapoznaniu się bliżej z państwowym funduszem drogowym, weźmie pod uwagę postulaty Zw. zaw. automobilistów szczególnie co do przyszłej nowelizacji ustawy, uwzględnieniem interesów obywateli i państwa.

TUMANY ULICZNE.

Mimo niezmiernie małego ruchu samochodowego w Polsce, ilość wypadków czy katastrof samochodowych jest stosunkowo wielka, za który to stan winę zwała się zasadniczo na szoferów, a to widocznie w tem przekonaniu, że zawsze strona najjeżdżająca jest pojąz!

W gruncie rzeczy jednak zło wypływa z tego stanu, że u nas prosto nie uczą chodzić po ulicach i za błędne chodzenie nikogo nie karają, jak to ma miejsce zagranicą i czem niejednokrotnie straszono w Polsce.

Tak w miastach, jak i w okolicach wiejskich nie tylko każdy uważa jezdnię za miejsce spacerowe, ale nawet na niej ucządzą odpusty, pokazy uliczne i miejsce zabaw.

Gdy zaś przy tym fackie pętania się po jezdni i niezdecydowania w którą przed autem uciekać stronę — dochodzi do wypadku, wówczas publiczność jako stronę winną widzi tylko i wyłącznie kierowcę, nie bacząc na fakt, że przy zaistniałym stanie zaniedbania ruchu ulicznego — szofer dochodzi w zdenerwowaniu do szaleństwa i niejednokrotnie aż ręka się prosi, by wysiadł z auta i tak solidnie pocięził wszelkich tumanów ulicznych i parobków jadących dowolną stroną, co to jest rozporządzenie o ruchu jednokierunkowym. Podobna też lekcja przydałaby się wszelkim matkom i opiekunom, by na gołe cało stałe pouczali dzieci, że jezdnią to nie miejsce zabaw, nie boiske sportowe i nie miejsce spacerowe.

WAŻNE dla RZEMIEŚLNIKÓW WIELKICH PIEKAR i OKOLICY

Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy organizuje w Wielkich Piekarach dwa kursy rzemieślnicze a to jeden **przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich** oraz drugi **obuwniczo - cholewkański**.

Odnosnych informacji udziela i przyjmuje zgłoszenia Instytut w swoim lokalu, mieszczącym się w Katowicach przy ul. Krasińskiego 2 (gmach Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych) pokój nr. 68, telefon nr. 837.

Wyroby Zakopiańskie.

na Targach Katowickich w hali I. stoisko 49.

WYSTAWIA:

z własnej wytwórni w Zakopanem, ul. Krupówki 1. 35. torebki skórzane, albusy, pantofle serdaki, gnieć, bluzki itp.

Kłopoty XI. Muzy.

Tysiąc kilkadziesiąt rozgłośni i dziesiątki milionów radjosluchaczy — oto wielki triumf, jaki odniosło radio w całym świecie w kilka zaledwie lat po zastosowaniu tego genialnego wynalazku dla potrzeb najszerzszych mas. Ołbrzymia ilość radjosluchaczy rozsianych po całej kuli ziemskiej, to najlepszy sprawdzian popularności radja, które jest najbardziej nowoczesnym i demokratycznym środkiem dostarczającym wszystkim nie tylko rozrywkę, ale wiedzy i strawy duchowej. Wiele szpał w dziennikach całego świata zajęły opisy cudownych właściwości radja i jego zastosowania, lecz niepomniernie mniej wie przeciętny radjosluchacz stojący zdala od studjów radjowych i aparatur nadawczych, o tej niezmiernie żmudnej i trudnej pracy jaką wykonywać muszą jak rok długi kierownicy programowe. Trudności te bez względu na różnice w szerokościach geograficznych, bez względu na różni-

ce kultur i ras są na całym świecie mniej więcej te same.

Przy dzisiejszym stanie techniki radjowej, która jeszcze ciągle posuwa się naprzód siedmiułowymi krokami, przy masowej produkcji coraz to tańszych aparatów radjowych, radio przestaje być luksusem, a staje się dostępne nawet dla ludzi niezamożnych. Stacja nadawcza, której programy przeznaczone są dla setek tysięcy, a nieraz i milionów słuchaczy, musi się liczyć przy układaniu programu z upodobaniami i gustami różnych sfer i klas, z których pochodzią abonenci. Jeżeli się zważy, że radja słuchają tak ludzie stojący na niskim stopniu uświadczenia kulturalnego i społecznego, a nawet analfabeci, to wówczas można sobie w przybliżeniu uprzytomnić jakimi trudnościami najeżona jest praca w radjo, aby dała ona właściwe wyniki, to znaczy zadawała nie tylko sferę „wyższych dzie-

sięciu tysięcy“ ale i masę której radio przede wszystkim służyć powinno. Mógłby ktoś wyciągnąć stąd właściwy wniosek, że radio chcąc służyć masie, musi iść tylko i wyłącznie drogą jaknajbardziej popularnych programów. Nie. Prócz bowiem zadowolenia gustów przeciętnego radjosluchacza, radio ma do spełnienia wiele zadań o charakterze społeczno - wychowawczym, które nakładają na nie duże obowiązki. I właśnie największą trudnością w pracy radjowej jest znalezienie tego „złotego“ środka, któryby zadowalał tak radjosluchaczy o wyższej kulturze, jak też i radjosluchacza przeciętnego. Poprzez przystosowanie do potrzeb społecznych i kulturalnych danego kraju program radjowy dążyć należy do podniesienia poziomu kulturalnego mas radjosluchaczy i zasypania przepaści dzielącej tę masę od rżenia kulturalnego społeczeństwa. Radjowa praca postępująca w tym kierunku natrafia na wiele trudnych do przezwyciężenia przeszkód tak, że przepływa ona ustawicznie między Scyllą a Harybdą upodobań tej lub owej

sfery radjosluchaczy.

Jakie są tory tej pracy i jej ciężar nie wiedzą o tem tylko ludzie stojący blisko radja. Ogół radjosluchaczy nie orjentuje się w kulisach pracy radjowej. Chcąc zapoznać radjosluchaczy z najciekawszymi zagadnieniami pracy radjowej, zajmmy się w szeregu artykułów kolejnych wszystkimi sprawami związanymi z mikrofonem. A więc poprzez aparaturę rozgłośni nadawczej, która jest podstawą tej pracy, poprzez akcję kierownictwa programowego, które dbać musi o to, aby każdy dzień w roku wypełniony był zgóry ułożonym i przemyślanym programem, zapoznamy się z warunkami i nieznanymi szczegółami pracy w studjo radjowym. Słuchowisko, odczyt, reżyser radjowy, prelegent, speaker, reporter, aktor — oto pokrótce etapy, które oświetlą nam radjofonję od strony kulis radjowych.

Hasłem tego cyklu artykułów, które rozpoczyna się od popularnego opisu aparatury rozgłośni będzie:

„Krytykuj — lecz przedtem poznaj pracę radja i jej trudności!“

Górnośląska Fabryka Celulozy, Spółka Akc.

Czułów, poczta Tychy

Produkuje w oddziale „Fabryka papieru“:

jednostronnie gładkie cienkie papiery pakowe w różnych gatunkach, bielone bibułki w wysokich gatunkach, bibułki pakowe w różnych grubościach

Produkuje w oddziale „Fabryka ligniny“:

wysoko bieloną ligninę „Celwa“ dla celów sanitarnych, bieloną i niebieloną ligninę dla wszelkiego rodzaju opakowania, niebieloną ligninę dla celów dekoracyjnych.

Produkuje w oddziale „Tartak“:

wszelkie materiały tarte budulcowe oraz stolarskie.

„ROBUR“

Związek Kopalń Górnośląskich

Katowice, ul. Powstańców 49.

Telefon - Katowice: Międzydzielne 2627 do 2630
Miejscowe 2631 do 2634 Adres telegraficzny: „ROBUR“ Katowice

Dostarcza:

pierwszorzędno węgla kamiennego z własnych kopalń

Gotthard, Paweł, Lithandra, Wawel, Wolfgang, Hr. Franciszek, Eminencja, Pokój, Śląsk, Niemcy, Donnersmark, Blücher, Emma, Anna, Römer, Charlotte, Hillebrand, Artur i Menzel (Wirek).

pierwszorzędno koksu z własnych koksowni:

Emma, Wolfgang i Pokój,

pierwszorzędnych brykietów z własnych brykietowni:

Emma i Römer.

Roczne wydobycie wynosi około 40 proc. ogólnego wydobycia Górn. Śląska.

Własne urządzenie portowe w Gdyni pod firmą:

„POLSKAROB“

Polsko-Skandynawskie Towarzystwo Transportowe
Sp. Akc. w Gdyni.

Zastępstwa w kraju:

- „Silemin“ Sp. z ogr. odp., Warszawa, Mazowiecka 2
- „Silesia“ Tow. z ogr. por., Poznań, Gwarna 8.
- „Schiaak & Dąbrowski“ Tow. z o. p., Bydgoszcz, Bernardyńska 5.
- „Polskie Towarzystwo Handlowe“ Sp. Akc. Kraków, Sławkowska 1
- „Silesiana“ Sp. z ogr. odp., Lwów, Legionów 1.
- „Konsorcjum“ Sp. z ogr. odp., Łódź, Przejazd 62.

DURCZEWSKI i SKA

właśc.: Ignacy Durczewski

Fabryka grzebieli, guzików i wyrobów rogowych

Telefon 84. CHEŁMŻA (Pomorze) Telefon 84.

Wystawia na Targach Katowickich H. I stoisko 97.

Pierwsza Polska Wytwórnia Szkła Nierozpryskającego się i Pancernego

„CHRONOSZKŁO“ Częstochowa

Gener. przedstawicielstwo: MAURZY FISCHELER
Kraków, Bonerowska 9. —: Telefon 119-28.

WYSTAWIA NA TARGACH KATOWICKICH W HALI I.

Bądź nowoczesnym i podróżuj samolotem!

Informacje i bilety: KATOWICE, Tel. 135, 145 i biura podróży

Niezależną

KUŹNIA

państwowo-twórczych projektów

jest „POLSKA JUTRZEJSZA“

Kto z nami—ten nasze dzieli sukcesy!

Popierajcie nas—lecz z przekonania!

K. SLISCHKA

Dom specjalny dla urzędzeń mieszkaniowych.

Interes główny:

KATOWICE,

MARSZ. PIŁSUDSKIEGO 10.

Telefon 1567.

ZWIEDZAJCIE MOJE STOISKO
W HALI Nr. 1 NA III. TARGACH KATOWICKICH.

Zachwycei was piękność stylu, ja
kości i niska cena.

ZAKOPIAŃSKIE WYROBY

Zofja Emanowa

ZAKOPANE, UL. OGRÓDOWA 6
na Targach Katowickich H. I.
stoisko 83

WYSTAWIA: Zakopiańskie własne wyroby ręczne, jak: haftowane pantofle, serdaczki, guziki, czapki, torbki, poduszki, makarki, kamizele, oraz wyroby ze skóry, jak torbki damskie i dziecięce, portmonetki, portfele, teczki, poduszki i t. p.

POLSKA JUTRZEJSZA

ORGAN PRZEMYSŁU, HANDLU I RZEMIOSŁA

Redakcja i Administracja:
Katowice, Poprzeczna 11. m. 5. tel.
21-61. P.K.O. Katowice, nr. 300.670.

Prenumerata: rocznie 12 zł. półrocznie 6 zł., kwartalnie 3 zł.
zagranicą rocznie 20 zł.

OGŁOSZENIA: w tekście 80 gr. za wiersz mil. jednołam. (na stronie 4 łamy) w zwykłych 25 gr. za wiersz mil. (na stronie 8 łamów) 1/4 strona w tekście zł. 1312, 1/2 zł. 656, 1/3 zł. 328, 1/8 strony zł. 164 w części ogłoszeniowej, 1/4 strona zł. 820, 1/2 zł. 410, 1/3 zł. 205, 1/8 zł. 105, jedna szesnasta zł. 55, jedna trzydziesta druga zł. 30, czerwony druk 25 proc. drożej.

Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego i red. odp. B. Mieszkowski, Katowice

Wydawca: Tadeusz Ludwik Matula.
tel. w godzinach wieczorowych: 32-99

Druk: „Expres Zagłębia“.

Zwiedzajcie III. Targi Katowickie!

Panie Dyrektorze! Zalegamy z opłatą „Polski Jutrzejczy“ ?
Czy uskutecznić wreszcie wpłatę ?